

15 TEMMUZ 1993

Dergi / Kitap
Kütüphanede Mevcuttur

**EDİRNE'DE
SÜLEYMAN PAŞA
VAKFINA AİT
İKİ BERAT**

**DOÇ. DR.
ABDÜLKADİR
ŞENER**

Vakıflar Dergisi'nin XI. sayısında (s. 7-17), Edirne'de Süleyman Paşa Camii Vakfiyesini tanıtmış, bu vakfiyenin metin ve ve tercümesini yayınlamıştık. Vâkıfın torunlarından Belkis Çağatay Hanım'ın arzusu üzerine bu vakfiyeyi Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşiv ve Yayın Dairesi Başkanlığı'na verdik. Şimdi bu vakfiye, adı geçen Genel Müdürlük Arşivinde (Dolap, No. 2160) saklıdır.

Bu kez, sayın Belkis Hanım tarafından yakınlarından alınıp bize intikal ettirilen aynı vakıfla ilgili iki berat-ı humayü'nün fotokopileriyle yeni Türk harflerine çevirdiğimiz metinlerini sunuyoruz. Bu beratların asıllarını da, yine Belkis Hanım'ın arzusu üzerine Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşiv ve Yayın Dairesi Başkanlığı'na veriyoruz. Takdir edileceği gibi, bu tür belgelerin korunması için en güvenilir yer, elbette adı geçen Arşivdir.

Sultan İkinci Abdulhamid'in tuğrasını taşıyan bu beratlardan birisi 20 Cemaziyelevvel 1299 (9 Nisan 1881) tarihli tevliyet yenileme beratıdır. (1) Bu beratıta, mülhak vakıflardan Edirne'de vâki Süleyman Paşa Camii Vakfı tevliyetinin günlük beş akçe ücretle vâkıfın torunlarından Refia Hanım kızı Aişe Sıddıka Hanım adına yenilendiği bildirilmektedir.

Bu beratın arkasında ise,, "Kalem-i cihat-ı Evkaf", "Evkaf İdaresine kayd oluna", "Edirne Mahkeme-i Sicilline kayd olundu" ve "İşbu berat aynıyla Evkaf Sicilline kayd olunmuştur. 5 Nisan 98." ibareleriyle dört resmî mühür, iki sahh ve kayıt numaraları vardır.

21 Zilhicce 1303 (20 Eylül 1885) tarihli öteki beratıta da Aişe Sıddıka Hanım'ın öldüğü ve adı geçen vakfa ait tevliyetin, yine beş akçe günlük ücretle Aişe Sıddıka Hanım'ın kızı Derviş Fitnat Hanım'a verildiği belirtilmektedir.

1) Bilindiği gibi, Osmanlı Padişahları tahta çıkınca, genel olarak, vakıflara ait bütün beratları yenilerdi.

2) Bu tarih, 28 Cemaziyelevvel 1299/17 Nisan 1881 yıllarına denk gelmektedir.

GAAZÎ SÜLEYMAN PAŞA VAKFİYESİ Ve TAHRİR DEFTERLERİ

EKREM HAKKI AYVERDİ

Rumeli Fâtihî Gaazî Süleyman Paşa'nın bir vakfiyesi Süleymaniye'deki Türk - İslâm Eserleri Müzesinde 2197 numarada bulunmaktadır. Bu vakfiye Süleyman Paşa'nın Rumeli'de en mühim ma'mûresi olan Bolayır'ı ve Kavak köyünü kavramaktadır. Süleyman Paşa'nın eserleri ise pek daha geniş bir sâhaya yayılmış, yirmiyi mütecâviz binâdır. Bu vakfiyede olanlardan gayrısını başka vesikalara müracaatla bulmak kaabildir. Bundan mâ'adâ bir vakfiye ele geçmemiştir.

Vakfiye 5,55 m. boyunda 24,5 sm. enindedir. Metin ve imzalar, 17,5 cm. uzunluğunda 103 satıra yazılmıştır. Bu vakfiyenin rik'a ile çıkarılmış bir sûreti Evkaf kütüğünde 990 numaralı Vakfiye-i Ulâ Rumeli ve Anadolu defterinin eski 153, yeni 160. sahifesindedir, kitabımızda (I), Süleyman Paşa eserlerini yazarken, bu surete de işâret etmişdik. İstinsahda tasdik ve şâhidler görülmüyor.

Müzedeki aslı pek ziyâde yıpranmış, kağıtlar kat kat parçalanmış, târihin sene kısmı ve şâhid imzalarının dördüncüsü kopmuştur. Bu kadar yırtılmış olduğundan arkasına yeşil bir astar geçirilmiştir. Fotoğraflar da bu yüzden temiz olamamaktadır. Belli olan üç şâhid imzâsından vakfiyenin, yazıldığı zaman anlaşılmaktadır. Şâhidlerden birinin Fâtih ve II. Sultan Bâyezid zamanlarında Sadrâzam olan İshak, diğzerinin محمد بن عارف بن عارف ya'nî Fâtih'in son sadrazamı, Karamânî Mehmed Paşa olması Fâtih devrinde yapıldığını gösterir.

Mehmed Paşa'nın imzâsındaki tev-

kîyî sıfatına bakarak, vakfiyede kopmuş olan seneyi bulmak kaabildir. Mehmed Paşa, bütün kaynaklara göre, 869 (1464-65) senesinde nişancı-tevkîyî vazifesine ta'yîn edilmiş ve takrîben bir sene sonra da vezîr olmuştur. (2)

Bununla berâber vezâretini daha evvele alanlar da vardır. 2 no.lu hâşiyede bildirdiğimiz gibi, Babinger, Ahwardt isminde bir müellifden naklen, Paşa'nın kendi vakfiyesinde vezîr-i keb'ir ûnvânıyla zikr olunduğunu yazmaktadır. Biz Süleyman Paşa vakfiyesindeki imzâsının şekline ve mevki'ine bakarak, bu şıkk ihtimal veremiyoruz. Zîrâ mevcûd üç imzâdan en başda İshak Paşa'nınki olup ortada شهد بتاجرى اسحاق ابن عبدالله الوزير , en sonda Mehmed Paşa شهد بتافيه اسمعيل ابن عبدالله , و الدفتري , شهد بتافيه محمد بن عارف المولى التومى sırasıyla yazılmıştır. Nişancı olduğu 869 senesinde vezîr de bulunsaydı, 'unvânını belirtmesi, ve hele, defterdârdan evvel yer alması iktizâ ederdi. Zîrâ nişancı, vezîr veyâ beylerbeyi pâyesine ise, defterdârlara tasaddür etmesi Fâtih Kaanunnâmesi iktizâsındandır. (3)

1. Ekrem Hakki Ayverdi, Osmanlı Mi'mârîsinin İlk Devri, İstanbul 1966 Fetih Cemiyeti - İstanbul Enstitüsü neşriyâtı, (590 s.)

2. a) Mehmed Süreyya, Sicill-i Osmânî, 4. C., 105 s. (vezâretini on ay sonra gösteriyor.), b) Babinger, I. A., Mehmed Paşa Karamânî mad., 7. C., Mehmed Paşa, Osmanlı Sultanları Târîhi, Konyalı İbrâhîm Hakki Tercemesi. (Nâşr; Nihal Atsız. 331. S. da Babinger rivâyetini nakl ile iktifâ ediyor.)

3. Zeki Pâkalın, Târîh Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, 698 s.